

Zasílání intimního obsahu

Lekce sexuální nauky pro vzdělávání o respektujících vztazích

autorky lekce: Anna Rabelová, Veronika Haumerová, Dagmar Křišová

grafický návrh: Barush Maush

grafické zpracování a jazyková korektura: Linda Štencová

Konsent, z. s., 2022

podpořeno Nadací OSF v rámci programu Active Citizens Fund

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

studující

- umí vyhodnotit rizika sdílení intimních videí a fotografií
- ví, co mají dělat, když jsou jejich intimní fotografie veřejně sdílené druhou osobou
- ví, jak se chovat k člověku, jehož intimní fotografie byly zneužity

POMŮCKY

- *Příběh – sdílení intimního obsahu ve vztahu* (v příloze) připravený k promítání
- [krabice](#) nebo obálka pro anonymní otázky
- počítač, dataprojektor a připojení na internet (nebo stažené [video](#))
- 4 papíry cca A2
- [plakát](#) s informacemi, kam se obrátit (v příloze)
- [prezentace](#)

KLÍČOVÁ SLOVA

- intimní fotky, intimní videa, sexting, nudes, souhlas, důvěra, nevyžádaný obsah

ČAS

- 90 min.

ÚVODNÍ POZNÁMKY K TÉMATU

Tato lekce provede studující tématem zasílání intimního obsahu, tzn. sextingu, a jeho riziky. Slovo sexting vzniklo spojením slov „sex“ a „texting“ (posílání zpráv, chatování), protože sexuálně laděný obsah je v takovém případě šířen v elektronickém prostoru. Pokud se jedná o nahé fotky, říká se jim někdy „nudes“ (z angličtiny přídavné jméno *nude* = nahý, podstatné jméno *a nude* = nahá fotka). V těchto úvodních poznámkách najdete nejdůležitější informace, které jsou předpokladem k vedení lekce.

Lekce se zaměřuje na sdílení intimního obrazového obsahu, k sextingu se ale řadí nejen posílání fotek, ale i zasílání videí a textových zpráv se sexuálním obsahem. Jedná se o činnost, kterou provozuje stále větší množství dětí (osob mladších 18 let) i přes jeho rizika a rozpor se zákonem.

Existuje větší množství scénářů, ve kterých se děti dostávají do interakcí, při kterých dochází k výměně intimního obsahu. Lekce řeší tři základní scénáře:

- dítě je příjemcem intimního obsahu
- dítě rozesílá vlastní intimní obsah
- dítě rozesílá intimní obsah jiné osoby

Zdánlivě má každý z těchto scénářů svou konsenzuální a nekonsenzuální variantu, tedy dítě buď souhlasí, či nesouhlasí s tím, zda rozešle nebo obdrží intimní obsah. Podstatné je, že člověk mladší 18 let nemůže k něčemu takovému dát souhlas, podobně jako člověk mladší 15 let nemůže dát souhlas se sexem, ač by na otázku, jestli si přeje něco takového udělat, odpověděl „ano“.

Sexting a zákon

Podle českého práva jsou lidé do 18 let považováni za děti a vztahuje se na ně vyšší právní ochrana. Například v tom, že pornografický materiál, který zobrazuje děti nebo osoby, které vypadají jako děti, je nelegální a jeho výroba a jiné nakládání s ním je trestné. Zákon se tak snaží chránit důstojnost dětí a mladých lidí.

Zákon uvádí, že se trestného činu dopustí **každý**, kdo vyrobí, veřejně zpřístupní nebo někomu zprostředkuje dětskou pornografii. Podle tohoto znění se tedy trestného činu v podstatě dopouští i mladý člověk pod 18 let, který si vyfotí pohlavní orgán nebo se natočí při sexu a pošle to svému příteli nebo přítelkyni. Zákon vešel v platnost v roce 2009, kdy fenomén sextingu ještě nebyl rozšířený a zákonodárci pravděpodobně nepočítali s tím, že by si děti a mladí lidé pod 18 let pořizovali dobrovolně vlastní intimní fotografie a záznamy svého sexu, sdíleli je se svými vrstevníky, a stali se tak současně pachateli i oběťmi trestného činu výroby dětské pornografie.

O co se zákon snaží, když zakazuje pořizování a posílání intimních fotek a videí, na kterém jsou lidé mladší 18 let? Fakt, že lidé mohou mít sex od 15, ale fotit a natáčet se u toho mohou až od 18, může působit zvláště. Zákon se snaží chránit mladé lidi před možným zneužitím jejich fotek a videí a tím chránit jejich důstojnost. Když totiž žádná intimní fotka dětí a mladých do 18 let nevznikne, nemůže ji nikdo rozšířit nebo zneužít k vydírání. V České republice zatím ale není znám případ, že by byla osoba mladší 18 let souzena za to, že poslala svou intimní fotku někomu, kdo s jejím přijetím souhlasil. Nevíme, jestli by danou situaci soudy vyhodnotily jako šíření dětské pornografie.

Jsou ale situace, které zákon jasně zakazuje buď jako výrobu, šíření dětské pornografie, nebo jako vystavování dítěte pornografii, a u kterých lze předpokládat potrestání:

- nucení někoho mladšího 18 let k tomu, aby zaslal svoje intimní fotografie / videa

- posílání nevyžádaných intimních/pornografických videí/fotografií někomu mladšímu 18 let
- šíření intimních fotografií/videí někoho, kdo je mladší 18 let

Ze zkoumání [Kopeckého a Szotkowského \(2017\)](#) vyplynulo, že 31 % dětí si myslí, že pořizování vlastních erotických fotografií a videí není osobám mladším 18 let zákonem zakázáno, 31 % dětí si myslí, že je toto zakázáno pouze osobám mladším 15 let, a 32 % si myslí, že je to zakázáno všem osobám mladším 18 let.

Prevalence sextingu u českých dětí

Podle [Šmahela a kolektivu \(2020\)](#) 9 % českých dětí ve věkovém rozmezí 12–16 let odpovědělo, že někdy poslaly sexuálně laděný obsah; 34 % dětí odpovědělo, že někdy obdržely sexuálně laděný obsah. Starší, ale detailnější zprávu nabízí výše zmiňovaní Kopecký a Szotkowski (2017): zaslání vlastních intimních fotografií provozuje 15 % dětí, z nichž 72 % zřídka a 28 % často; sexting ve formě textu reportovalo 25 % dětí (z nich 90 % zřídka či občas a 8–9 % pravidelně); intimní videa posílá 6 % českých dětí. V tomtéž výzkumu 41 % dětí potvrdilo, že obdržely erotickou fotografii, a 22 % dětí dostalo erotické video.

Z dotazování českých dětí (Kopecký & Szotkowski, 2017) vyplývá, že 74 % považuje sexting za velmi rizikový a 5 % za nebezpečný; to však nemusí znamenat, že mají komplexní porozumění věci.

K otázce sextingu se samozřejmě váže i digitální a internetová gramotnost; existuje množství mobilních/internetových aplikací, jejichž takřka nekonečný rozvoj lze těžko sledovat. My však můžeme dětem předávat základní principy používání, které budou nezávislé na modu fungování aplikace. Pro ilustraci můžeme zmínit, že některé aplikace umožňují automatické mizení obsahu, který do nich nahrajeme. Toto mizení může vyvolat falešný pocit bezpečí; přestože z aplikace námi nahraný obsah zmizí, nemáme kontrolu nad tím, jestli někdo nevytvořil snímek obrazovky a neuložil si náš obsah tímto alternativním způsobem.

Motivace k zasílání intimního obsahu mezi dětmi v českém prostředí

Ve zmiňované studii z roku 2017 byly děti dotazovány, proč ostatní dospívající podle nich posílají své intimní fotky, a jejich nejčastější odpovědí (50 %) bylo, že se tím snaží upoutat pozornost. Přání upoutat pozornost se však nakonec projevilo jako mnohem méně častá motivace (kolem 11 %).

Nejčastěji dospívající provozují sexting v rámci romantických vztahů (ve 39 % reálných případů se jednalo o „dárek“ pro partnera/partnerku) nebo jako součást flirtování (36 %); ve 34 % se jednalo o „odpověď“ na obrženou „sexy“ fotku. Mezi další časté

odpovědi (12–15 %) se řadí motivace:

- hra/zábava
- z legrace
- z nudy
- snaha získat ocenění
- snaha získat přítele/přítelkyni
- snaha upoutat pozornost

V 7 % případů děti bohužel odeslaly sexuálně laděnou fotografii či video, protože je někdo donutil. Zmíněná čísla nemusí nutně odpovídat skutečnosti kvůli zkreslení, které vzniká při dotazování – ne každý přízná popravdě, proč intimní fotku odeslal, ačkoliv je dotazování anonymní.

Kybergrooming

Tento pojem označuje proces, během kterého nejčastěji dospělá osoba naváže „přátelský“ online kontakt s dítětem a postupně buduje citovou vazbu a důvěru se záměrem později dítě sexuálně zneužít (zneužití sexuálně laděného digitálního obsahu dítěte, přímé sexuální zneužití při osobním setkání nebo tzv. sex trafficking). Většinou jde o vylákání intimního obsahu za účelem zastrasování a vydírání tím, že bude tento získaný materiál zneužit (zveřejněn, rozeslán třetí straně apod.).

Kybergroomer většinou používá falešnou identitu nebo vystupuje jako dítě či dospívající, aby mohl snáze komunikovat s dítětem a nevzbudil podezření. K interakci často dochází na stránkách určených dětem. Konverzace se zprvu týkají běžných témat (věk, škola, rodina, koníčky) a později se objevují sexuálně laděná témata a žádosti o výměnu erotického materiálu. *(podle Szotkowskiho a kolektivu, 2020)*

Victim–blaming v kontextu posílání intimního obsahu

V souvislosti s tématem zasílání intimního obsahu je třeba zabraňovat potencionálnímu obviňování oběti. Dochází totiž bohužel k tomu, že pokud je digitálně rozšířen něčí intimní materiál, pozornost a morální soud bývá zaměřen na oběť, nikoli na člověka, který se rozšířením provinil. Jedná se o situace, kdy je něčí sexuálně laděný obsah šířen (a) se záměrem ho zneužít, ponížit danou osobu nebo jí jinak ublížit, či (b) bez přímého záměru ublížit, nicméně se srovnatelným dopadem (nekontrolovatelného šíření internetem).

Člověk je za vložení vlastního intimního obsahu do elektronické aplikace zodpovědný. To však platí jen tehdy, pokud se jedná o dobrovolné rozhodnutí dospělé osoby; osoba mladší 18 let, a tím spíše 15 let, má pravděpodobně menší povědomí o možném rozsá-

hu negativních dopadů.

Zodpovědnost za nahrání intimní fotky ale neimplikuje zodpovědnost za její zneužití další osobou. Splynutí těchto dvou druhů zodpovědnosti často vede k obviňování obětí neboli victim-blamingu („*Neměla to vůbec nikomu posílat. Neměl se vůbec takto fotit.*“).

Pokud se zneužití/šíření cizího intimního obsahu dopustí osoba pod 18 let, opět můžeme zvažovat míru uvědomění si vlastních činů. Rozhodně je však chybné dojít k závěru, že morální chybu udělala osoba, jejíž obsah byl zneužit, a ne ta, která obsah rozšířila. Nedává smysl omlouvat pachatele slovy „*je mladý a nevěděl, co dělá,*“ a paralelně argumentovat, že mladý člověk, jehož fotka byla rozeslána „*měl vědět, co dělá*“.

Je důležité s mladými lidmi diskutovat o tom, že není nic špatného na tom důvěřovat druhému člověku, ať už si naši důvěru zaslouží, či ne. Není to naivita, „hloupost“ ani morální chyba. Lidské vztahy a intimita stojí na vzájemné důvěře.

POSTUP

Doporučujeme vést celou lekci v komunitním kruhu bez lavic, respektive v půlkruhu, aby studující viděli na promítaný materiál na tabuli.

ÚVOD

5 min.

- Krátce zopakujeme [základní pravidla](#), která jsme se studujícími nastavili na začátku hodin sexuální výchovy. Zdůrazníme, že *osobní příběhy/zkušenosti/názory*, které během hodiny zazní, mají zůstat ve třídě a nikdo je nemá právo tzv. vynášet.
- Pokud máme zřízenou [krabici na dotazy](#), upozorníme studující, že mají prostřednictvím ní možnost kdykoliv během hodiny i po hodině položit anonymní dotaz.
- Oznáme téma hodiny, např. „*Dnešní hodina se bude týkat posílání intimního obsahu, tzn. fotek nebo videí, na kterých je někdo nahý (což možná znáte jako nudes), částečně odhalený, v erotických pozicích apod. Zaslání takového obsahu se také říká sexting (spojení slov sex a texting, tedy posílání zpráv).*“

Metodické poznámky:

Pokud tato lekce navazuje na jiné hodiny sexuální výchovy, můžeme přejít rovnou na další aktivitu. Pokud však lekci zařazujeme samostatně, doporučujeme v úvodu setrvat déle a doptávat se studujících na základní pojmy, aby měli více času sít se s tématem hodiny. Např.: „Co je to sexting, co to slovo znamená? Znáte nějaký jiný výraz pro sexting?“

AKTIVITY PRO ZCITLIVĚNÍ K TÉMATU

1. Proč lidé posílají nudes?

5–10 min.

- ▷ Aktivitu zahájíme tím, že zmíníme: „*Lidé, kteří posílají nahé či sexuálně laděné fotky dalším lidem, k tomu mohou mít různé důvody. Pojďme společně vymyslet, proč to dělají.*“

Metodické poznámky:

- *pravděpodobně bude potřeba třídu povzbudit tím, že žádná odpověď není správná ani špatná, a pokud nad tématem nikdy neuvažovali, společně na něco přijdeme*
- *pomocí této aktivity zmapujeme, co studující o tématu už ví, a zjistíme, jaké k němu panují postoje*
- *každá třída na tuto úvodní aktivitu (i celou lekci) může reagovat velmi různě, mimo jiné v závislosti na obeznámenosti s tématem*
 - › *poměr dětí, které o tématu neví nic a které mají informaci naopak spoustu, bude různý, ale přesto obecně doporučujeme pomyslnou laťku spíše snižovat*
 - › *i studující, kteří se nám zdají obeznámení, mohou mít nepravdivé či neúplné informace*
- *podle námi navrhovaných odpovědí níže si můžeme připravit návodné otázky*
- *pokud se třída nechce mluvit, není třeba ji nutit a vyčerpávat všechny důvody k zaslání intimního obsahu*
 - › *je možné „nedokončenou“ mapku asociací nechat na tabuli a případně ji doplnit během lekce, která další důvody k zaslání intimního obsahu osvětluje*

Možné důvody k posílání nudes:

- způsob flirtování
- sexuální hra či sdílení
- pro peníze
- chci se někomu zalíbit / potěšit ho / vzrušit ho
- chci být „cool“ (dělají to ostatní v mém věku apod.)
- chci získat pozornost ostatních
- někdo to po mně chce a já ho nechci zklamat
- někdo mě k tomu nutí

Metodické poznámky: Jak pracovat s nápady, které zazní

Ne vždycky děti dovedou odpovědět přímo na pokládanou otázku. Když například zazní odpověď: „Třeba když se mu někdo líbí...“, můžeme se zeptat: „Jak to myslíš? Můžeš to trochu rozvést?“ nebo stručně shrnout: „Lidé posílají intimní fotky, když se jim někdo líbí – aha, to znamená, že když se mi někdo líbí, chci na něj zapůsobit nebo s ním flirtovat, pošlu mu takovou fotku. Pochopil/a jsem to správně?“ a zapíšeme na tabuli „flirt“.

- ▷ V závěru aktivity zdůrazníme, že nikdo nikoho nesmí nutit nebo přesvědčovat, aby zaslal intimní fotku nebo video. Pokud má být posílání takového obsahu např. formou flirtu, musí obě strany souhlasit (můžeme se odkázat na proběhlou lekci *Souhlas* či *Respekt*). Stejně tak bychom se do posílání neměli nutit ani my sami. To, že víme, že to dělají někteří naši vrstevníci, neznamená, že bychom to měli dělat taky. Je dobré znát vlastní hranice.

Metodické poznámky:

Pokud se někdo zeptá, jestli sexuálně laděné fotky/video/zprávy smí posílat děti, můžeme říct, že na to si odpovíme později během hodiny.

AKTIVITY ROZVÍJEJÍCÍ HLAVNÍ TÉMA

1. Sdílení fotek ve vztahu – příběh

20 min.

Hlavní aktivitou lekce je společné postupné odkrývání příběhu, kde dochází k ne-dobrovolnému šíření intimního obsahu. Příběh budeme číst po vyznačených částech (promítneme tu část, které se věnujeme); ke každé z nich se vážou otázky, které třídě položíme a postupně probereme související body.

Metodické poznámky:

Ne vždy lze zaručit, že diskuze proběhne v plánovaném pořadí, což nevedí; je potřeba, abychom z pozice vyučujícího sledovali již pokryté a vynechané body a případně se k nim vrátili.

Diskuzi **vedeme**, tzn. dbáme na to, aby zazněly různorodé názory, a zároveň máme kontrolu nad tím, kudy se diskuze ubírá (tedy pokud jsou slyšet pouze jednostranné názory, je možné, že zastánci odlišného pohledu nebudou mluvit, dokud třídu nevyzve k tomu, aby vymyslela protiargumenty).

Určujeme, které otázky se věnujeme, a pokládáme doplňující otázky (např. pokud zazní, že se Karel cítí špatně, k dobrému pochopení je příhodné zeptat se, z jakého důvodu se cítí špatně). Cílem je, aby nakonec zazněly všechny body, které uvádíme jako „Odpovědi“ pod otázkami; v nejlepším případě tyto body zazní od dětí během diskuze, a ne pouze frontálně od nás.

- ▷ Informujeme studující, že se budeme věnovat příběhu, který se týká sextingu / zaslání intimního obsahu.
- ▷ Promítneme [první část příběhu](#).
- ▷ Navážeme otázkou **O1: „Proč si Karel a Martin začali posílat intimní fotky?“**
- ▷ Necháme studující volně vymýšlet a zmapujeme tak jejich chápání situace.

Možné odpovědi:

stýskalo se jim po sobě, po sexu, byli daleko, chtěli toho druhého potěšit/vzrušit apod., nechtěli, aby si ten druhý našel někoho jiného, měli se rádi a věřili si, ...

- ▷ Po zmínění dobrovolného posílání (jako součást flirtu nebo sextingu) se přesuneme k otázce týkající se zákonné stránky situace **O2: „Mohli si 17letí kluci posílat své intimní fotky? Existuje věková hranice, kdy lidé smí vytvářet a posílat sexuálně laděný materiál?“**
- ▷ Následná diskuze proběhne různě v závislosti na informovanosti a názorech třídy; necháme třídu nejdříve vypovědět své názory; je však na nás určovat směr diskuze, abychom pokryli následující body:
 - (a) lidé nad 15 let sice spolu mohou mít sex a provozovat sexuální aktivity, zároveň jsou však až do 18 let zákonem považováni za děti
 - (b) zákon se snaží děti chránit před zneužitím, a proto zakazuje pořizování, uchovávání a sdílení fotografií a videí, na nichž jsou osoby mladší 18 let, protože takový materiál považuje za dětskou pornografii a dětská pornografie je nelegální
- ▷ Promítneme [druhou část příběhu](#).

Metodické poznámky:

Je možné, že se při diskuzi následujících otázek objeví obviňování oběti („Karel si za to mohl sám, neměl to Martinovi posílat.“ apod.). Jak si s tím poradit, je popsáno níže u otázky 6.

- ▷ Navážeme otázkou O3: „**Jak se asi Karel teď cítí, když Martin zveřejnil jeho fotky?**“
- ▷ Společně vymýšlíme, jaké to asi pro Karla je.

Možné odpovědi:

Pokud třída říká „špatně, strašně, blbě“, dotazujeme se na konkretizaci, tak aby zaznělo, že:

- *se cítil zrazený, smutný, zklamaný, zostuzený, měl vztek, atp.*
- *klíčový bod pro příběh je, že se Martin prohřešil vůči Karlovi tím, že ho zradil a zklamal jeho důvěru (což se může stát ve vztahu i mimo něj)*
 - ▷ *nikdo nemá právo šířit náš intimní obsah proti naší vůli, a pokud je zobrazena osoba pod 18 let, jedná se o šíření dětské pornografie*
- *pravděpodobně se objeví soucitně laděné odpovědi. Pokud někdo reaguje ironicky „Já myslím, že se Karel cejtí skvěle!“*
 - ▷ *nevymezujeme se stylem „Neříkej hlouposti.“ apod.*
 - ▷ *doporučujeme reagovat „Jak to myslíš? Proč říkáš, že se Karel cítí skvěle?“, protože z toho možná vyplyne, proč takový komentář vůbec zazněl (např. to může být způsob, jak vyjádřit frustraci s tím, že se něco takového vůbec může stát);*
 - ▷ *dotazovaný nám možná nebude umět odpovědět; navážeme „To asi myslíš jako vtip, že? Toto není téma na vtipkování.“*

- ▷ Zakončíme tím, že v další části příběhu se dozvíme, jak se Karel cítil.
- ▷ Položíme další otázku O4: „**Co se může stát s naší intimní fotkou, když ji někomu pošleme?**“

Možné odpovědi:

- *zneužití intimního obsahu druhou stranou*
 - ▷ *záměrné rozeslání dalším osobám*
 - ▷ *upload na internet*
- *nekontrolovatelnost obsahu, který vložíme do kyberprostoru – jen velmi těžko to lze vzít zpět*

- ▷ Pokračujeme otázkou O5: „**Proč Martin nahrál Karlovy fotky na Instagram?**“

Odpovědi:

Probereme, že po rozchodu se Martin mohl cítit ublíženě, smutně, opuštěně, naštvane, osamocené atd., a jeho motivací ke zveřejnění Karlových fotek byla pomsta.

- ▷ Navážeme otázkou **O6: „Myslíte si, že to Martinovi pomohlo a vyřešilo to jeho pocity?“**

Odpovědi:

Možná se chvíli cítil dobře (pocit triumfu, pomsty), ale dlouhodobě mu to asi nepomohlo.

- ▷ Navážeme otázkou **O7: „Jak mohl Martin své pocity řešit jinak?“**

Odpovědi:

- *povídat si o rozchodu s blízkými nebo s někým, komu věříme a vnímáme ho jako zkušenějšího, trávit více času s blízkými, vyvztekát se (ale ne na někoho), dát si čas na prožití smutku, který je po rozchodu na místě, rozptýlit se něčím, co ho baví nebo těší apod.*
- *důležité je uznat, že prožívat tyto pocity při rozchodu je na místě, ale nedává nám to nikdy právo se mstít*

- ▷ Promítneme [poslední část příběhu](#).
- ▷ Krátce shrneme, že v této části se naplnilo, o čem jsme mluvili před chvílí – Karel se cítí „strašně“.
- ▷ Následující otázka cílí na téma *obviňování oběti*. Otázku zařadíme, pokud se do tohoto momentu obviňování oběti neobjevilo a hlouběji jsme téma nerozebírali.
- O8: „Udělal podle vás Karel chybu?“**

Metodické poznámky:

- *různé kolektivy mají velmi odlišné reakce – jsou třídy, kde se objevují smíšené odpovědi, v jiných naopak zaznívá jednohlasně, že Karel udělal (či neudělal) chybu*
- *doporučujeme nechat třídu chvíli, ať se pokusí dobrat odpovědi můžeme reflektovat např. „Tady slyším, že ano, že Karel udělal chybu, někteří s tím naopak nesouhlasí...“*

- *ideální je reagovat na konkrétní výroky, které studující formulují; od nás vyučujících to vyžaduje dobré argumentační zvládnutí věci i v případě, že děti budou své argumenty předkládat v „nelogickém“ pořadí, proto doporučujeme sepsat si při přípravě různé možné argumenty a odpovědět si na ně předem; níže představujeme argumentační linku:*

Je poměrně časté, že se v podobných situacích pozornost obrací na oběť, kterou je v této situaci Karel; byla zrazena jeho důvěra a narušeno jeho soukromí. Martin se proti němu provinil, a to by platilo i v případě, že by oběma bylo více než 18 let. I přesto může ve třídě vyvstat, že „*si za to Karel mohl sám a neměl Martinovi nic posílat, protože jinak by se to nestalo.*“ (Podobně jako když je někdo znásilněný a říká se „*Neměl tam vůbec jezdit.*“ nebo „*Neměla být takhle oblečená.*“)

V takovém případě můžeme otevřít téma důvěry:

- není „chyba“ ani „hloupost“ lidem důvěřovat – naopak, důvěra je potřeba a je základem vztahů; pokud zradíme něčí důvěru, provinění je na naší straně
- užitečnou paralelou je téma svěřování tajemství – můžeme nechat třídu si představit, že si s kamarádem nebo kamarádkou svěřili tajemství – pokud se přestaneme kamarádit, neznamená to, že ten druhý má automaticky právo ho vyradit – komentář typu „*Neměl jsi mu to tajemství vůbec říkat*“ dost bolí a odvádí pozornost od toho, že se k nám bývalý (či současný) přítel zachovat neférově

Pokud zazní, že Karel udělal chybu tím, že poslal svoji fotku Martinovi, i když mu nebylo 18, můžeme komentovat následovně: „*Podle zákona sice není v pořádku posílat nudes, když nám nebylo 18, ale nikoho to neopravňuje naše fotky rozeslat dál, a už vůbec ho to neomlouvá.*“

- ▷ Zdůrazníme, že pokud je oběť obviňována, často to vede k tomu, že se nikomu nesvěří a zůstává na to sama.

Metodické poznámky:

*Při vedení diskuze nám nejde o to, aby názor obviňující oběť vůbec nezazněl; ve skutečnosti ho pomocí **Otázky 6** vnášíme, abychom měli šanci argumentovat proti němu; je to lepší řešení, než aby tento názor zůstal pod pokličkou a nevznikla možnost přednést protiargumenty.*

- ▷ Položíme poslední otázku **O9: „Co dělat, když jsou rozšířeny fotky našeho kamaráda nebo kamarádky nebo obecně někoho, koho známe?“** Můžeme se zachovat jako Karlův kamarád, který fotku nahlásil. A co dál?

Možné odpovědi:

- kamarádi ani známí Martina by neměli situaci přehlížet
- vyjádřit podporu Karlovi – můžeme říct, že nás mrzí, co se mu stalo, a že to není jeho chyba
- nešuškat si, neposmívat se
- můžeme říct Karlovi, že víme, že se to stalo, ale ty fotky jsme neviděli / smazali / říkáme ostatním, ať je smažou apod.
- je prospěšné vymezit se proti Martinovu chování (říct, že o tom vím a že si myslím, že to bylo špatně, že to byla zrada apod.)
- zveřejněnou fotografii nesmíme nikam dál šířit – měli bychom ji nahlásit jako závadný obsah, pokud ji vidíme online
- můžeme nabídnout, že pomůžeme najít někoho, kdo by mohl pomoci, nebo doporučíme stránku STOPonline.cz

Metodické poznámky

Děti mohou mít potíže s formulováním toho, co je vlastně „podpora“ člověku, kterému se něco takového stalo. Můžeme proto využít následující modelový scénář: „Jsem Karel, včera Martin nahrál moje fotky na Instagram a přicházím dnes do třídy; co myslíte, že by mi pomohlo nebo jaké chování třídy by mi naopak přitížilo?“

Často padají odpovědi typu: „Mohlo by mu pomoci, kdybychom to před ním nikdy nezmínili.“ Na to navážeme: „Pokud jsem Karel a nikdo o tom nemluví, tak si ale možná říkám, že si o tom šuškáte, posíláte si ty fotky mezi sebou apod. Co můžeme udělat pro Karla, abychom jeho situaci zlepšili?“ Např. přijít za ním a říct, že víme, že to je asi nepřijemné, ale že se ho zastáváme, fotky nešíříme dál apod.

2. Sdílení fotek cizím lidem

15 min.

- ▷ Jakmile ukončíme diskuzi nad příběhem, pustíme třídě video [Policie ČR: ŘEKNI NE! Say No!](#)
- ▷ Po zhlédnutí videa necháme studující, aby vyjádřili své dojmy. Podle reakcí (a času) můžeme shrnout, co se ve videu stalo.
- ▷ Při diskuzi je důležité, aby postavy z videa nebo příběhu nebyly slovně snižovány, ač se někomu ze studujících může zdát „hloupé“, že někdo někomu fotky pošle.

- ▷ Držíme diskuzi kultivovanou, můžeme se zamýšlet nad důvody, proč někdo fotografii pošle:
 - Predátoři mají často propracované strategie, umí manipulovat lidmi. Upozorníme na to, že v obou situacích ve videu byla nejdříve nastavená přátelská a intimní komunikace, tudíž obě oběti svým novým internetovým známým důvěřovaly.
- ▷ Upozorníme, že i když ve videu jsou predátoři většinou muži, predátorem může být kdokoliv bez ohledu na pohlaví, rasu, národní příslušnost a věk.
- ▷ Vysvětlíme, že se jednalo o **kybergrooming** a že predátoři mohou intimní obsah vylákávat pro osobní účely, pro finanční profit – tak jako ve videu k vydírání a získávání peněz z obětí – nebo k dalšímu šíření/přeprodeji. Vše je samozřejmě nezákonné.

ZÁVĚREČNÉ AKTIVITY

1. Škála – Proč je těžké říct ne?

5–7 min.

V této krátké aktivitě probereme téma, proč je těžké se vymezit, když se nás někdo snaží k něčemu přesvědčit. Studující se dozvedí, proč je pro někoho těžší říct „ne“ než pro ostatní. Tuto aktivitu zařadíme podle potřeby; pokud jsme v jiných lekcích už téma obsáhli, je možné tuto aktivitu vynechat.

- ▷ Zeptáme se do pléna, proč je někdy těžké říct „ne“; během diskuze by měly zaznít následující body:
 - většinou je těžké odmítnout někoho, koho máme rádi a komu chceme vyjít vstříc, nebo někoho, koho se bojíme
 - strach z reakce (ptáme se „*Jaké reakce se bojíme, když nechceme říct „ne“?*“)
 - bude se zlobit, naštvě se na nás, urazí se
 - zklameme daného člověka
 - bude smutný – ublížíme mu
 - ztrapníme se – bude se nám posmívat
 - chceme vyhovět, potěšit
 - nejsme zvyklí/vychovaní k tomu říct „ne“
 - jsme méně průbojní
 - a další

- ▷ Můžeme shrnout, že vzhledem k těmto důvodům se není čemu divit, pokud někdo podlehne tlaku a nechá se přesvědčit např. k poslání intimní fotky.

2. Plakáty – syntéza informací

25–30 min.

V poslední aktivitě dojde k syntéze a shrnutí toho, co studující pochytili během předchozích aktivit.

- ▷ Rozdělíme třídu do čtyř skupin, každá skupina dostane velký papír A2 nadepsaný *Zadání A* nebo *Zadání B*. Dvě skupinky vypracují zadání A a dvě skupinky zadání B.
- ▷ Promítneme [snímek se zadáními](#).
- ▷ Vysvětlíme, že úkolem studujících je na papír čitelně zapsat odpovědi tak, aby si je zbytek třídy později mohl přečíst.
- ▷ Necháme skupiny přibližně 10 minut samostatně pracovat – skupinky průběžně obcházíme a případně je nasměrujeme.
- ▷ Po uplynulém čase necháme třídu vrátit se do velkého (půl)kruhu, vždy dvě skupiny se stejným zadáním prezentují, k čemu dospěly. Podle potřeby přeformulujeme a doplníme komplexnější myšlenky, v návaznosti na to, s čím studující přišli.
- ▷ Pravděpodobně dojde řeč na vyhledání podpory, k čemuž můžeme využít seznam [Kam se obrátit](#) (v příloze), který obsahuje seznam kontaktů; tyto kontakty mohou dále viset na nástěnce.

Zadání A – ŘEŠENÍ

„Co může dělat někdo, jehož fotka byla vylákána (podobně jako ve videu) nebo zveřejněna (jako se to stalo Karlovi)?“

- je dobré v tom nezústat sám a někomu se svěřit, abychom získali emoční podporu, ale i praktickou pomoc při konkrétním řešení
→ svěřit se můžeme dospělému, kterému věříme (člen rodiny, vyučující, školní psycholog)
- využití stránky [STOPonline.cz](#), kde umí velmi rychle odstranit intimní fotku online, pokud je na ní člověk do 18 let; spolupracují s Policií ČR
- když mě někdo vydírá, uchovávám konverzaci jako důkaz, nahlásím situaci Policii ČR (či STOPonline.cz), která na řešení vydírání má speciální postupy
→ člověk, který vydírá, často vyhrožuje, že situaci zhorší, např. fotku zveřejní, když o něm někomu řekneme; je vždy lepší se na někoho obrátit a vydírání

nahlásit co nejdřív, nehledě na to, co daný člověk tvrdí

- nahlášení účtu/profilu pachatele adminovi stránky/aplikace
- konfrontace „pachatele“, např. Martina – **zdůrazníme, že toto řešení není pro každého**, rozhodně bychom se nemohli Karlovi divit, že už s Martinem nechce ani promluvit

→ mohlo by to však být užitečné k tomu, abychom od Martina získali informace o tom, kam se naše fotky dostaly, a abychom mu dali vědět, čeho se dopustil – je tak určitá šance, že se Martin Karlovi omluví

→ pokud se rozhodneme konfrontovat toho, kdo nám ublížil, je lepší, když na to nejsme sami

„Záleží na tom, jestli se to stalo ze zlé vůle, nebo ne? Co když něčí nudes přeposle jeho přítel/přítelkyně, aby se ‚pochlubili‘?“

- studující mohou navrhnout, že pokud např. Martina nemotivovala pomsta, ale přání „pochlubit se“, Karel by se možná tolik nezlobil; opravdu je možné, že by Karel prožíval situaci jinak, ale nic to nemění na tom, že byly zveřejněny jeho fotky proti jeho vůli
- důležité je dojít k tomu, že nezávisle na motivaci (ať už je to pomsta, nebo ne), je to nepřijatelné a Karlovi to může ublížit i tak
- můžeme doplnit, že někdy lidé pošlou cizí intimní materiál „z legrace“ nebo „protože je nenapadne, že dělají něco zlého“; ani to je však neomlouvá

Zadání B – ŘEŠENÍ

„Co dělat, když obdržím nevyžádaný intimní obsah?“

- je dobré na to nebýt sám a svěřit se, obzvlášť pokud je pro nás daná situace nepříjemná
- nevyžádaný obsah či jeho odesílatele mohou nahlásit aplikaci; mohou si danou osobu zablokovat
- pokud nám nevyžádaný intimní obsah zašle známá osoba (kamarád/ka) a nechceme si je rovnou zablokovat, můžeme i tak obsah smazat a říct jim, že si to nepřejeme / není to správné atd.

„Co dělat, když se mě někdo snaží přesvědčit, abych mu poslal intimní fotku nebo video? Co když je to někdo cizí/známý?“

- pokud je to někdo cizí, kdo naléhá nebo mě vydírá, opět platí, že bych měl požádat o pomoc dospělého
- zablokovat/nahlásit
- pokud se jedná o známou osobu (např. někdo, kdo se nám líbí), je možná těžké se vyrovnat s obavou, že ji zklamou nebo naštvu, když neudělám, co po mně chce, ale větší přednost
 - (a) mají naše pocity – že se necítíme na to posílat někomu obsah se sexuálním podtextem
 - (b) má fakt, že ze zákona není takové jednání dovoleno osobám mladším 18 let
- pokud se nám to podaří, můžeme říct jasné „ne“ nebo nemusíme vůbec odpovídat; každopádně ale nemusíme obhajovat, že něco takového nechceme
- pokud se jedná o vrstevníka, není vyloučené, že ani neví, že od nás něco takového nemůže chtít – můžeme ho o tom informovat
- pokud je to někdo známý a jiný kontakt s ním se nám líbí, můžeme navrhnout, že budeme společně dělat něco jiného mimo mobilní/internetové aplikace

„Co udělat pro někoho, jehož nahá fotka byla zveřejněna na sociálních sítích?“

- když jsem svědkem toho, že někdo zveřejnil něčí intimní fotografie, nahlásím účet „pachatele“, informuji poškozeného
 - obsah dál nešířit, poškozenému se nesmát, a naopak mu nabídnout pomoc – vyjádřit, že je mi to líto a že to není jeho vina
 - můžu pachateli napsat, že s jeho jednáním nesouhlasím – ale všeobecně je lepší vyhýbat se kontaktu s pachatelem, obzvlášť pokud je to neznámý člověk
- ▷ Závěrem této aktivity můžeme znovu upozornit na důležité kontakty a na to, že budou umístěné na nástěnce.

ZÁVĚR

5 min.

- ▷ Vrátime se do (půl)kruhu.
- ▷ Shrňeme, že jsme mluvili o tom, že se lidé často cítí pod tlakem, aby sdíleli svoje intimní fotografie.
 - Je naprosto v pořádku nikomu neposílat svoje intimní fotografie nebo videa a do 18 let věku to podle zákona ani není možné.
 - Sdílení intimního obsahu může být zneužito. Pokud se někomu v okolí stane, že někdo zneužije jeho/její intimní fotky, oběti se nesmějeme, neobviňujeme ji a naopak se snažíme vyjádřit jí podporu.
 - Vinu za nedobrovolné rozšíření intimní fotografie nebo videa nikdy nenese oběť, ale ten, kdo jej rozeslal.
- ▷ Požádáme, aby každý krátce sdělil jednu věc, kterou si z hodiny odnáší – nemusí se jednat o novou informaci, spíš o to, co si uvědomil nebo co se mu zdálo důležité/ užitečné.

POUŽITÉ ZDROJE

Kopecký, K., & Sztokowski, R. (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. Výzkumná zpráva*. Univerzita Palackého v Olomouci ve spolupráci se společností O2 Czech Republic.

Sztokowski, R., Kopecký, K., & Dobešová, P. (2020). *Sexting u českých dětí*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Šmahel, D., Macháčková, H., Mascheroni, G., Dědková, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., & Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. (2009)

Policie ČR. (2017, 14. července). *Policie ČR: ŘEKNI NE! Say No!* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=UKvnhqSOr4g>

PŘÍLOHY

PŘÍBĚH – SDÍLENÍ INTIMNÍHO OBSAHU VE VZTAHU

Část 1:

Karel, 17 let:

„S Martinem (17 let) jsme spolu chodili asi rok a půl, když jsem odjel na pár měsíců studijně do zahraničí. Stýskalo se nám. Po sobě i po sexu. Samozřejmě jsme se domluvili, že si budeme věrní. Tak jsme si občas skypovali nazí nebo si posílali intimní fotky a videa. Oba jsme to chtěli, bylo to hezký.“

Část 2:

„Když jsem se vrátil, začalo to ale mezi nám skřípat. Nakonec jsem se s Martinem po čase rozešel, protože už mi náš vztah nedával smysl. Nechtěl jsem mu ublížit, ale on si to vzal hrozně osobně. Byl naštvaný, žárlil, křičel na mě. Nakonec se mi přihlásil na můj účet na Instagramu, protože jsem měl v jeho počítači uložené heslo, a nahrál tam moje intimní fotky.“

Část 3:

„Bylo to strašný. Nechtěl jsem věřit tomu, že mi to mohl udělat. Jeden kámoš to naštěstí hned nahlásil, takže se nám to podařilo docela rychle smazat, ale kdo ví, jestli si to někdo někde neuložil.“

KAM SE MOHU OBRÁTIT?

- Na školního psychologa/psycholožku, vyučující, rodiče. Na někoho, komu důvěřuju.
- **Linka bezpečí**
www.linkabezpeci.cz, tel. 116111
zdarma, anonymně, 24 h denně
- **Modrá linka**
www.chat.modralinka.cz
tel.: 608 902 410 (24 h denně)
e-mail: help@modralinka.cz,
online chat: po, st, ne 18:00–22:00; pá: 10:00–13:00
- **STOPonline.cz**
www.stoponline.cz
umí velmi rychle odstranit intimní fotku online, pokud je na ní člověk do 18 let
spolupracují s Policií ČR
- **Jdidoklubu.cz**
www.jdidoklubu.cz/nizkoprahy-mapa.html
→ vyhledej si nejbližší nízkoprah, kam můžeš kdykoliv přijít osobně a popovídat si
- **Nenech to být**
www.nntb.cz
online schránka důvěry – web a aplikace, kde lze anonymně nahlásit šikanu ve škole, oni to pak nahlásí škole a poradí jí, jak to řešit
- **Poradna Justýna**
www.in-ius.cz/poradna/
pro oběti násilí z nenávisťi
právní a sociální poradenství, pobočky i konzultace po mailu, telefonu

Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Cílem programu je dále inspirace k aktivnímu občanství a pomoc znevýhodněným skupinám. Program Active Citizens Fund vstoupil do České republiky v září roku 2019 s cílem podpořit neziskové organizace neohledně na jejich velikost a zkušenosti. V České republice jej spravuje konsorcium, které tvoří Nadace OSF, Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové a Skautský institut. Program je realizován v rámci Fondů EHP a Norska 2014–2021. Prostřednictvím Fondů EHP a Norska přispívají státy Island, Lichtenštejnsko a Norsko ke snížení ekonomických a sociálních rozdílů v Evropském hospodářském prostoru (EHP) a k posilování spolupráce s 15 evropskými státy. Důležitým posláním programu je také spolupráce mezi Českou republikou a dárcovskými státy. Jde o spolupráci mezi českými neziskovými organizacemi a organizacemi z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.